

Statistika si poradí s každým odvětvím

7.1.2025 - | Městská část Praha 7

Jak se cítíte?

Nejsem zvyklý mluvit na diktafon, jsem trochu nervózní.

Já jsem taky nervózní, protože statistika je strašák a teď o ní mám vést zajímavý, natož spontánní rozhovor. Začneme ale takto: Dejme tomu, že jsem člověk, který na statistiku moc nevěří. Jak byste mě přesvědčil, že je zajímavá a důležitá? A jaké otázky si pokládat, když se dívám na statistické údaje?

Žijeme v době, kdy jsme zahlceni záplavou informací. A když se probíráme internetem, je potřeba rozlišovat, co z toho je pravda. Řada informací je nepřesných, zkreslených, případně i nepravdivých. Budeme-li se bavit o statistice (a nejen o ní), tak pokud si člověk vybere správný zdroj, má jistotu, že informace pravdivé jsou, že jde o objektivní čísla, která popisují to, co ve společnosti, v ekonomice bylo, je. A dá se na to spolehnout. Vždycky se musíte podívat na to, kdo data nebo danou informaci publikuje. Protože jinou měrou budete věřit České tiskové kanceláři a jinou měrou nějakému nejmenovanému plátku...

Třeba Hobuletu.

To jsem zrovna nemyslel. (smích) Znalost zdroje informace je důležitá nejen u nás, ale i když se budete bavit s lidmi z různých koutů světa, kteří se věnují statistice, zjistíte, že čísla, která vydává statistický úřad, vždycky mají punc kvality a většinou je nikdo nezpochybňuje. Velkým přínosem statistiky je, že dává objektivní pohled, ať už na ekonomickou, sociální nebo třeba demografickou oblast lidského dění. A když se podíváte víc zblízka, zjistíte, že statistika není jen o tom jednom čísle. Statistika je spíše o množině souvisejících ukazatelů a o jejich vývoji. Musíte se dívat, jak se údaje vyvíjely v čase, a teprve potom z nich můžete něco odvodit.

Takže když někde slyším „američtí vědci zjistili...“, mám to brát s rezervou.

Já to беру s rezervou, protože až život ukáže. Teprve až se skutečně nasbírají objektivní data za nějakou dobu, uvidíme, jak to opravdu bylo...

Řekl byste, že statistika hraje ve vašem životě důležitou roli?

Určitě ano, ale já vlastně nedělám statistické výpočty jako takové, my tady v odboru obecné metodiky, jak už napovídá samotný název, jsme spíš takový průřezový útvar, který poskytuje službu všem ostatním. My pro ně například připravujeme popisy dat, protože když se publikuje nějaké číslo, tak samozřejmě nestačí znát jenom to číslo samo o sobě, ale musím vědět i to, co přesně znamená, k jakému období se vztahuje atd. A my provozujeme systém, který to všechno eviduje.

Je pravda, že odbor obecné metodiky zní velmi obecně a těžko si pod tímto názvem lze něco představit. Pod váš odbor každopádně asi spadá taky organizace voleb a vy jste vyslancem právě pro Sedmičku...

Organizace voleb – to je takové celouřadové hobby. Což je samozřejmě nadsázka, je to standardní agenda jako každá jiná, ale hobby myslím z toho pohledu, že to spousta z nás dělá opravdu ráda. Je to odklon od každodenní rutiny – člověk najednou přijde do jiného prostředí, setká se s jinými lidmi, vidí okamžité výsledky. Není to ale tak, že by měl volby na starosti přímo náš odbor. Existuje u nás specializovaný útvar, který se zabývá volební statistikou. No ale protože se výsledky voleb zjišťují po celé republice, tak se to musí nějakým způsobem rozprostřít a personálně zajistit, takže nás je tady spousta, kteří se volbami zabýváme. Každý má přidělenou nějakou městskou část či obec. A já mám

na starosti Sedmičku, našťestí.

Našťestí?

Mám Sedmičku obecně rád, v mém případě to má osobní rovinu, protože tam žila moje babička s dědou. A když od vás z úřadu koukám z okna, tak koukám na dům, ve kterém bydleli. Takže to tam mám prostě odjakživa rád. Připomíná mi to tam hezké období z dětství. Navíc volby už tam s vámi také organizují pěknou řádku let a musím říct, že i přesto, že se lidé na sedmičkovém úřadě, kteří se volbám věnují, postupně obměňovali, atmosféra tam stále zůstává milá a přátelská. Dělán to opravdu rád a nemůžu si to vynachválit.

Organizace voleb v Česku je specifická už jen tím, že se hlasuje ve dvou dnech.

Ano, je hodně států, kde je jen jeden volební den, a i u nás se uvažuje o jednom dni.

Jsou ty dva dny k něčemu dobré, nebo ani ne?

Já osobně si myslím, že ty dva dny mají výhodu v jedné věci. Tím, že se druhý den končí po obědě, ve dvě, je tam prostor na to, aby měli lidé v komisích ještě dostatek sil spočítat výsledky. Protože když budeme mít volební místnosti otevřené od rána do večera a pak po komisích budeme chtít, aby sčítaly volby do magistrátu a ještě do Prahy 7 a ještě nedej bože do Senátu, tak to pro ně opravdu bude náročné.

To je pravda, taky už jsem si to zkusila a mé počáteční nadšení se především při sčítání postupně vytrácelo...

Já jsem ve volebních komisích začínal ještě za dob studia. Konkrétně to bylo v Praze 5, takže to znám i z této strany a taky mě to bavilo. A tehdy bylo ještě navíc krátce po revoluci, takže ve volebních komisích panovalo skutečně velké nadšení. Všichni tam tehdy chtěli být součástí nějaké strany, chtěli být u toho, mnozí byli novopečení podnikatelé. S námi v komisi byla paní, která s manželem provozovala penzion, a jak to silně prožívali, tak nám tam dokonce udělali hostinu. Poprvé v životě jsem tehdy jedl krevety. No, pak je to přešlo. (smích)

Když už jsme u těch voleb a vezmeme třeba nedávné prezidentské volby v USA, mně připadalo zajímavé, že ani renomovaným agenturám tentokrát predikce moc nevycházely. Čím to může být?

Ono zde hraje důležitou roli hodně různých aspektů. Vždycky záleží na tom, jestli vůbec lidé mají odvahu říct, co si myslí – to je jedna věc. Takže jde o to, jakým stylem se jich ptáte. Jestli já za někým přijdu a zeptám se ho z očí do očí, koho by volil, je to jiné, než když mu dám tady hlasovací lístek, ať mi to vyplní a anonymně hodí do krabice a já si to pak přečtu. Já nevím přesně, jak se volební preference v USA zjišťují, takže teď trochu vařím z vody, ale samozřejmě je také důležité, kdy se předvolební průzkum dělá, protože řada lidí se hodně nechává ovlivňovat a vyčká s rozhodnutím na poslední chvíli, podle toho, jak se budou vyvíjet předvolební debaty. Tohle všechno hraje roli. Dále je potřeba si ohlídat různá území, kde mají specifické voliče nebo spíš kde mají voliči specifické preference. Předpokládám, že to tam tak mají. Současně, když budete studovat teorii statistiky, dozvíte se také o důležitosti náhodného výběru, abyste už od začátku neměli výsledky zkreslené tím, že máte odpovědi jen od určité specifické skupiny lidí. Jde tedy o to, jak informace zjistili. Protože jedna věc je, když děláme zjišťování náhodným výběrem, nemyslím teď volby, myslím normální zjišťování, a opravdu volíme respondenty náhodně z celé relevantní množiny a máme jich požadovaný počet, aby výsledky byly dostatečně statisticky spolehlivé. A jiná věc je, když vyvěsíte na internetu anketu a lidé vám tam klikají. Někdo je takový, že si potřebuje kliknout a někdo si tam prostě kliknout nepotřebuje. Ve finále pak neovlivníte, kolik a kterých lidí vám odpoví, a i to pak má dopad na kvalitu predikce.

Jak se obecně v dnešní době data získávají? Co je nejčastější způsob?

Záleží na oblasti statistiky. Existují třeba statistiky domácností, kde vám zatím nezbude nic jiného

než mít tazatelskou síť a ty lidi obcházet. A smluvně si s nimi zajistit, že vám budou po určitou dobu odpovídat, abyste to měli alespoň nějak metodicky jednotné. Pak s nimi vedete pravidelné rozhovory a zjišťujete, jaké mají preference a jak na tom jsou.

Co se týká podnikatelské sféry, tam je to jiné. Samozřejmě všichni to známe. Stále ještě funguje nějaký systém výkaznictví, jsou vytvořené formuláře, které mají respondenti vyplňovat. V poslední době se hodně zaměřujeme na to, abychom jim to zjednodušili. Jinými slovy, pokud někde údaje, které potřebujeme, již leží a jsou pro nás dostupné, jsou v rozumné kvalitě a také pokud jsou dostupné včas, využíváme je. Když to srovnám, na ČSÚ teď máme 90 statistických formulářů, ale máme k dispozici již téměř 130 administrativních zdrojů, ze kterých data čerpáme. A to jsou data, která se potom promítají do různých oblastí statistiky, ať už jsou to data z daňových přiznání, z České správy sociálního zabezpečení nebo z řady jiných zdrojů.

Jaké konkrétní technologie nebo postupy vám dnes umožňují získávat data automatizovaně, a snižovat tak zátěž respondentů?

Dříve jsme třeba statistiky cen řešili tím, že tazatelé obcházeli obchody a zjišťovali, jaké jsou na regálech ceny. To už je taky ve většině případů minulostí, protože nabíháme na systém scanner dat neboli dat z pokladních systémů. Funguje nám to u obchodních řetězců, které mají významný podíl na trhu, a postupně do toho zařazujeme různé segmenty. Začínalo se potravinami, pak se přidávaly drogerie, lékárny. Dnes už u nich nemusíme obcházet se čtečkou nebo s notesem a zapisovat si ceny. Získáváme data automaticky. Postupně pracujeme i na zapojení dalších řetězců, jako například hobby marketů nebo třeba prodejen elektrospotřebičů.

Další věc je, že řada údajů je dnes dostupných na internetu. Abychom je mohli využít, existují různé techniky pro jejich stahování, takzvaný web scraping, kdy vy si prostě stáhnete data a pak je analyzuje člověk nebo se využívají různé moderní technologie, které vám pomohou z toho vydolovat něco pro vás podstatného. Tímto způsobem se také zjišťují informace potřebné k určení převažující činnosti, kterou daný subjekt vykonává. Díky tomu pak víme, když potřebujeme zjišťovat nějaká data, koho oslovit.

Teď nově jsme začali pracovat i s družicovými snímky, abychom na základě toho, co satelity zachytí, zjišťovali, jaká bude úroda. Takže, když to zjednoduším, víme, kde jsou jaké zemědělské plochy, a podle toho, jak se to na snímcích „zelená“, zjišťujeme, jak moc to kde roste, a odhadujeme, jaká pak bude sklizeň.

Dá se tedy říci, že digitalizace a vývoj technologií jsou pro statistiku jednoznačně přínosné.

Když jsem na statistiku nastupoval já, tak jsem si říkal, jak je to rigidní odvětví. Myslel jsem si, že to bude pořád jednotvárné a dlouho u toho nevydržím. Ale teď po těch letech, co tu jsem, opravdu vidím, jak to jde obrovským tempem dopředu. Co všechno právě digitalizace a různé moderní technologie umožňují. To by mě dřív vážně nenapadlo.

Mně hlavně připadá, že digitalizace a moderní technologie jsou v mnoha odvětvích dvousečná zbraň. Přinášejí výhody, ale i docela velké zápory. U statistiky je těch negativ asi málo, pokud vůbec nějaká jsou...

Tam je jedna nevýhoda – čím sofistikovanější řešení máte, tím nákladnější je jeho provoz. Potřebujete i zkušenější lidi. Už to není jenom o tom, že někdo něco „posčítá“. Najednou potřebujete odborníky, kteří umějí pracovat právě s těmi technologiemi. Hledáte datové analytiky. A zkrátka jinou sadu znalostí, než která byla potřeba v době, kdy jsem nastupoval já.

A co bylo důležité, když jste nastupoval vy?

Tím, že nepracuji s daty, pro moji pozici například byla důležitá angličtina.

Jakou roli vlastně pro národní statistiku hraje mezinárodní kontext, jaký je přesah české statistiky ve světě?

Aby statistika k něčemu byla, musíme ji po světě dělat pokud možno jednotně. Proto funguje koordinace ze strany OSN, kde mají statistickou divizi, která nastavuje základní sadu pravidel. A pak pokračuje na evropském poli, kde má hlavní slovo Eurostat (Evropská komise). Ten pak tato pravidla pro potřeby evropského systému upřesňuje a standardizuje ještě do větší hloubky. Takže i to, co tady u nás děláme my, je hodně řízeno z Evropy. A tudíž je zde jednoznačná potřeba znalosti jazyka. Proto v mém případě hrála roli právě jazyková vybavenost. Nebo si to aspoň myslím. (smích)

Je tady obecně na zaměstnance tlak v tom, že se musí vyvíjet a vzdělávat?

Asi bych mohl říct, že ano. Tady u nás je tlak v tom směru, že aby člověk mohl svou práci dělat, je potřeba, aby rozuměl tomu, jak jeho práce navazuje na práci ostatních. Chodíme na různá školení k aplikacím, které přímo my tady nespravujeme, ale potřebujeme vědět, kam jdou výsledky naší práce a co se s nimi dál děje. Ty zaměstnance, kteří častěji přijdou do kontaktu s angličtinou, podporujeme v tom, aby chodili na kurz angličtiny. Jinak jako všechny služební úřady míváme jednou za dva roky pravidelné hodnocení zaměstnanců, v rámci kterého se právě i bavíme o tom, jaké kurzy by je zajímaly a jaké bychom jim doporučili. Zaměstnanci si můžou vybrat z našeho katalogu kurzů. Nebo i navrhnout kurz nový, pokud jim nějaké téma v katalogu chybí. Hodně lidí chodí třeba na kurzy R, Python nebo třeba SQL (základních jazyků datové vědy, pozn. red.), protože když potom tady u nás pracují s databázemi, potřebujeme, aby si uměli najít i něco jiného než jen to, co za výstupy jim nabídne standardní aplikace.

Jsou u nás v Česku ještě nějaké další soukromé agentury, které se věnují tomu, čím se zabývá Český statistický úřad? Nebo má ČSÚ na získávání těch kterých dat svůj monopol?

Já bych řekl, že ČSÚ má v tomto směru výsadní postavení. Ne v tom, že by měl monopol, ale prostě v takovém rozsahu a tak komplexně tady tuhle činnost nikdo jiný nezastává. Nemyslím si ani, že by mohl. Jsou ale určité oblasti, ve kterých se některé agentury angažují, to ano. Vzpomeňme různé ankety spokojenosti, předvolební průzkumy. Tyto agentury de facto taky dělají statistiku, akorát to není oficiální statistika, kterou děláme my.

Pokud jde o oficiální statistiku, měl bych asi taky říct, že Český statistický úřad ze zákona není jediný úřad u nás, který ji vytváří. Kromě nás ji dělají ještě některá ministerstva a jiné ústřední správní úřady. Zmíním Ministerstvo dopravy, Ministerstvo kultury, Ministerstvo práce a sociálních věcí, Ministerstvo průmyslu a obchodu, Ministerstvo zdravotnictví, Ministerstvo zemědělství nebo Český telekomunikační úřad. To jsou všechno instituce, které mají ve svém poli působnosti přístup k detailnějším datům, vedou si specifické registry, většinou pro jiné účely, ale jsou schopné z toho produkovat i statistiky. Proto mezi námi funguje spolupráce a náš národní statistický systém vytváříme společně. My s nimi spolupracujeme, ale v souladu s naším statistickým zákonem je také koordinujeme.

Se soukromými agenturami ale nespolupracujete?

Nespolupracujeme. Jde hlavně o to, že pak nemusíte mít plnou kontrolu nad všemi detaily. Pokud jste za publikovaná data zodpovědní, potřebujete vědět, jak data vznikla, co přesně reprezentují. Potřebujete k nim znát další podpůrné informace, což jsou metadata – těm se věnujeme my tady v našem odboru. Jinými slovy, musíte vědět víc, než jen že tohle je počet zaměstnanců. Prostě potřebujete vědět, jakým způsobem byly údaje zjištěny, koho (jaké populace) se týkají a jakým způsobem ze zjištěných údajů vznikly publikované agregované údaje.

Znalost metodiky je pak klíčová při mezinárodních srovnáních. Například ve statistice zahraničního obchodu se dělají takzvaná zrcadlová srovnání, kdy my máme data o zahraničním obchodu s nějakou zemí, oni mají data o zahraničním obchodu s námi a pak tato data společně porovnáváme. Může se pak stát, že nám to třeba nemusí sedět, protože se ukáže, že k tomu ten druhý mohl přistoupit trochu

jinak. V těchto situacích (a nejen v nich) je důležité podrobně znát detailní metodiku. Pokud by vám data vytvářela soukromá instituce, tohle nemusíte mít úplně všechno v ruce.

Co se týče samotné metodiky, vznikají i dnes nové postupy?

Obor se určitě vyvíjí. Pokud ale jde čistě o statistickou teorii, neřekl bych, že zde každou chvíli vznikají nové statistické metody. Spíše se ve specifických oblastech statistického zpracování podle potřeby a našich zkušeností přikláníme k různým statistickým metodám. Pokud jde o metodiku sběru dat a jejich následného zpracování a publikace, určitě se mění v souvislosti s tím, jaká data a jaké zdroje máme k dispozici. Pokud bychom měli jenom samostatně stojící výkaz, je to relativně jednoduché. Když to zjednoduším, posbíráte data, zkontrolujete je, nějakým způsobem je agregujete a máte hotovo.

Když do toho teď ale máte kombinovat ještě data z různých jiných zjišťování, z jiných administrativních zdrojů a tak podobně, tak tam už potom začíná ta alchymie, jak se v tom vyznat a jak to uchopit správně. Protože administrativní zdroje mají různá specifika. Jsou zpravidla dělané pro jiné účely než pro statistiku. Je proto důležité, aby se porozumělo tomu, jaký ten účel je, aby se pochopilo, jak data vznikla a jaká je jejich kvalita. To vše pak má vliv na to, k čemu všemu lze data využít. Mohou například sloužit pro zlepšení kvality údajů v našich registrech nebo nám třeba mohou pomoci publikovat určitá data dříve. V současnosti je totiž poměrně silný tlak na čím dál dřívější dostupnost dat. A to i za cenu toho, že tato předběžná data holt nebudou až tak úplně přesná - jako uživatel si zkrátka musíte zvážit, jestli chcete data rychle, nebo přesně.

Už jste to trochu zmínil, ale co přesně jsou metadata?

Metadata jsou informace o datech. Říkají vám, co dané číslo reprezentuje, že to je třeba počet obyvatel. Říkají také, k jakému se vztahují území, za které jsou období, zda šlo například o celkovou populaci, nebo jen o muže nebo ženy, v jaké jsou měřicí jednotce. Všechny informace, které k danému číslu dostanete, nějakou definici, nějaký popis metodiky, jak se údaj zjišťoval - to všechno jsou metadata. Jsou nezbytná, protože číslo samo o sobě vám nic neřekne. A to zároveň odpovídá na vaši otázku, na co se ptát, když se dívám na statistický údaj.

Což možná běžná populace často nedělá... a to je pak i důvod, proč tak často vítězí populismus.

Běžná populace to dostává předchroupané. Dostane údaj už s konkrétním výkladem. My se snažíme výklad k datům nedávat, protože chceme být objektivní. Jakmile k údaji dáte výklad, už je to zatíženo určitou mírou subjektivity. A to není naše pozice, poskytovat subjektivní názor. Jinak je to tak, jak říkáte - lidé si čtou článek a tam už jim to číslo někdo nějakým způsobem podá. Je otázka, jak to ten dotyčný, který to vykládá, pochopil. A jak to potom pochopí lidé, kteří si to čtou. Tím může vzniknout spousta nedorozumění nebo i záměrných mýlek.

Dá se říct, že statistika ovlivňuje v náhledu na svět vás osobně?

Řeknu to takhle: když má člověk ruku v sádře, začne si všímat, kolik lidí má ruku v sádře. A stejně tak je to i se statistikou. Když na tomhle poli děláte, začnete si všímat, jak často je náš úřad citovaný v médiích. Normálně to člověk přejde a vypustí, ale když se podíváte na zprávy nebo čtete noviny, vidíte, jak často je ČSÚ zdrojem. Samozřejmě ovlivňuje mě to v tom, co jsem říkal na začátku, že když si čtu nějaké informace, tak koukám na to, kdo data vydává a kdo je zdrojem. Že bych cítil nějaké mentální postižení, to ještě necítím. (smích)

Když vezmeme třeba oblast lidského zdraví. Běžně se někde dočtete, že v určitém věku máte takovou a takovou pravděpodobnost, že onemocníte některou ze škály nemocí, které tu máme. Jde o různé predikce, jež vlastně taky vycházejí ze statistiky. Ale vy té nemoci prostě podlehnout nemusíte...

To si nesmíte brát ta čísla osobně, to nejde. (smích)

Chci tím říct, že je přece jen zdravé si i přes jejich důležitost od některých dat zachovat odstup.

To mi připomíná, že můj tatínek šel na operaci oka a teď přišel s tím, že mu doktor řekl, že je 1% pravděpodobnost, že už neuvidí. A on z toho byl celý hotový a já mu vysvětloval: „No tak si vezmi, že máš 99% pravděpodobnost, že uvidíš líp.“ On to pak přehodnotil, uklidnil se a bylo to dobré. Takže samozřejmě na to musí člověk koukat takhle.

Kam až v lidské historii sahají kořeny statistiky?

No strašně daleko, až do starověku. Myslím, že už Egypťané si dělali každé dva roky soupisy dobytka. Potom Sumerové a Římané prováděli různé cenzy obyvatel a tak dále. Pro ně to tehdy většinou mělo velký význam z toho úhlu pohledu, že to byl základ pro výběr daní. Dnes je to jinak. Máme finanční správu a ta si daně řeší sama, statistický úřad do toho zapojený není. Důvěrná data, která získáme my, nepouštíme ven. Další příklad využití statistiky v historii se váže k době, kdy se svět potýkal s morem. Tehdy se prováděla šetření zdraví obyvatel, aby si situaci zmapovali a dokázali se s ní pak nějak popasovat.

Když jste ve vedení státu, tak statistiku rozhodně potřebujete. Potřebujete vědět, na základě čeho se vlastně rozhodnout, abyste se rozhodla správně. Tohle přetrvalo do dneška a neplatí to jen na národní úrovni. Většina věcí, které zjišťujeme, vychází z evropských předpisů, naprostá majorita. A na základě těch dat, která my v jednotlivých státech získáváme, ony pak také dělají evropské politiky. Samozřejmě, že stejná data využíváme i my tady na národní úrovni. Ve finále kolikrát napomáhají při tvorbě různých dotačních programů a podobně. Nešťastné je, že lidé, kteří nám mají data poskytovat, tohle často nevidí. Dostanou třeba výkaz a naštve je to, protože oni přece potřebují být ve svém obchodě a prodávat. Třeba jsou na to sami s manželkou. A teď jim přišly výkazy a oni je mají vyplňovat. Kdy to budou dělat? Možná až večer, když přijdou domů, kdy už se chtěli koukat na televizi a odpočinout si. Takže chápou, že to lidi může trápit a nejvíc malé podnikatele...

Plus pak třeba přijde nařízení, které je z globálního pohledu důležité, ale když se vztáhne na toho jednoho malého obchodníka, pro něj najednou třeba až tak přínosné není.

Nebo za ním nevidí ty benefity. On si to třeba nespojí s tím, že potom za rok dostane dotace. To vysvětlování je těžké. Ten, kdo výkaz dostal, také nevidí, že my se opravdu snažíme zátěž co nejvíc snižovat. Nic ale není zadarmo. Spolu s tím se kvalita dat někdy trošinku zhoršuje (pokud data nenahradíme daty z jiných zdrojů). Ale snažíme se to pořád držet v patřičných mezích. A pak tu funguje ještě něco, čemu říkáme negativní koordinace. My se díváme nejenom na to, komu bychom to zjišťování dali, ale i na to, komu už ho dávat nemáme. Například proto, že nám vykazuje data v jiném výkazu, tak aby toho neměl moc, nebo protože už nám data poskytl dva roky po sobě, tak už ho nebudeme dále trápit a tak. Bohužel jsou odvětví, kde se tohle dělá těžko.

Dá se statistika zneužít?

Když k tomu dám cílený výklad a zamlčím podstatné informace, třeba právě ta metadata, tak ano, dá. Když se chce, tak to jde. Proto je potřeba k datům přistupovat obezřetně.

Dnes se hodně mluví, třeba v oblasti seberochoje, o svobodné vůli. O tom, že máme svobodnou vůli. Když na sobě teď budu pracovat, tak se zlepším, budu zdravější a nebudu třeba tak rychle stárnout. Nebo budu stárnout méně. Nebo prostě dokážu cokoli. Ted' hodně zobecňuji, ale dá se říct, že je to v rozporu se statistikou?

Ne, to se nevylučuje. (smích) Věřím, že veškeré nemoci jdou z hlavy. Stejně tak i osobní rozvoj vychází z hlavy. Jde o to se na věci podívat ze správného úhlu. Lidé třeba často slyší jenom tu pravděpodobnost, že se může stát něco negativního, a tím končí. Ale to je riziko podnikání, bez rizika bychom se nepohnuli nikdy nikam. Podle mě je potřeba se rozhodnout, věřit si a pracovat na sobě. Pak mám reálnou šanci být zdravější než průměrný člověk u nás...

Takže svobodná vůle a statistika se nevyklučují. To je dobrá zpráva.

Svobodnou vůli máte v tom, jak se statistickými daty naložíte. Svobodná vůle kouká dopředu, statistika do minulosti. Takže se opravdu nevyklučují.

Jak pracuje statistika s náhodou?

U nás je na tom založené zjišťování. Protože používáme náhodný výběr. Náhodně vybíráme jednotky z registru subjektů. Takže tady náhoda hraje silnou roli. Jak už jsem říkal, aby byly publikované údaje reprezentativní, potřebujete znát informace nejen od toho, kdo vám je říct chce, ale i od toho, kdo třeba zpočátku nechce.

Jaké přidružené obory je dobré studovat společně se statistikou?

Záleží na útvaru, kde u nás máte pracovat. Já jsem studoval na České zemědělské univerzitě, takže jsme měli všechny ekonomické a statistické předměty provázány s oblastí zemědělství. A se statistikou samozřejmě souvisí matematika, ekonometrie a další obory a záležitosti, kde se ta statistika aplikuje. Statistika nám pomáhá porozumět světu kolem nás a bez spojení s realitou to prostě nejde. Jinak my tady většinou nejsme žádní matematictí nebo statističtí teoretici. Tady u nás už je to jednoduše řečeno aplikovaná statistika. My za našimi daty vidíme svět. Kdokoliv, kdo se detailněji zabývá nějakou z oblastí, kterým se věnuje oficiální statistika, je pro nás užitečný.

Takhle na mě statistika působí jako takový opěrný systém lidstva. Myslíte, že bez dat by to nešlo?

Ono by to šlo, ale bojím se, že by to šlo od deseti k pěti, protože když se máme rozhodovat, jak stát bude fungovat, a nebudeme vůbec vědět, co se tady děje, budeme přijímat rozhodnutí, která budou úplně marná a ničemu nepomůžou.

Navíc statistika neslouží pouze pro rozhodování na vládní úrovni, je důležitá i pro podnikatelskou sféru, protože když podnikáte v nějakém oboru, zajímá vás, jak jsou na tom konkurenti. Statistika vám sdělí, jak je na tom vaše odvětví, a vy si potom můžete říct, jestli si vedete spíš dobře, nebo spíš špatně. Také vás například zajímá, jak se vyvíjí HDP, jaká je inflace, co se děje se mzdami atd. Bez toho se rozhoduje jen velice špatně.

Napadá vás obor nebo odvětví, ve kterém statistiku aplikovat nelze nebo to nedává smysl?

Určitě jsou oblasti, ve kterých by se statistika aplikovat dala, ale nedělá se to, protože poptávka po těch datech není taková, aby se vyplatilo se tím zabývat. Třeba tady byly tendence dělat statistiky využití volného času. Eurostat takový záměr má, ale je to více méně dobrovolné. My jsme se s ohledem na to, jaký máme rozpočet a co vše opravdu dělat musíme, zatím rozhodli se tomu nevěnovat. Obecně bych každopádně řekl, že statistika si poradí s každým odvětvím. (smích)

Co třeba oblast umění?

Ministerstvo kultury má pod sebou NIPOS (Národní informační a poradenské středisko pro kulturu) a to se také zabývá statistikou. V oblasti kultury se třeba zjišťuje návštěvnost divadel a řada dalších věcí. Takže ano, i za kulturu se dá dělat statistika, která je využitelná, protože je na ni potom navázané rozhodování, jak oblasti kultury pomáhat.

Občas se nám stane, že nám přijdou dotazy na naprosto kuriózní věci, kdy jen koukáme s otevřenou pusou, co že to po nás chtějí. Ale jak říkám, statistika si dokáže poradit s každým oborem. Něco nemusí nutně být předmětem oficiální statistiky, ale věřím, že když někdo bude mít zájem a dá si s tím tu práci, statistiky si vytvořit může. To platí třeba i pro diplomovou práci, kdy si někdo najde téma, které standardně pokryté není, ale je zajímavé, a aplikuje na něj statistiku. Hned to dává diplomce úplně jiný punc.

Ale občas je asi dobré se dat naopak pustit...

Ano, zase to neberte tak, že bych tady celý svůj život a svět zkoumal pod číselnou lupou. To v žádném případě.

Ing. Petr Eliáš (* 1978) vystudoval Českou zemědělskou univerzitu, obor ekonomika a management, se specializací na statistiku a obchod. Na Českém statistickém úřadě začínal jako referent, postupně prošel několika pozicemi a od roku 2015 působí jako ředitel odboru obecné metodiky. Již 15 let pravidelně organizuje volby v Praze 7.

Odbor obecné metodiky při Českém statistickém úřadu se zabývá přípravou a koordinací statistických zjišťování prováděných jak samotným ČSÚ, tak i ministerstvy nebo dalšími státními institucemi. Důležitou součástí tohoto procesu je vyhláška o programu statistických zjišťování, v níž jsou uvedena šetření, která orgány státní statistické služby budou provádět v následujícím roce. Bez této legislativní opory by nebylo možné od ekonomických subjektů získávat data. Vydává se vždycky na podzim a odbor obecné metodiky má mimo jiné na starosti její obsahovou přípravu. Dále zabezpečuje provoz a rozvoj statistického metainformačního systému. V souvislosti s tím má na starosti správu metadat, která jsou v systému uložena.

<https://www.praha7.cz/statistika-si-poradi-s-kazdym-odvetvim>